

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

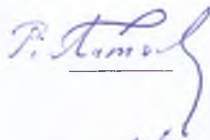
“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан
філологічного факультету
Ярослав РЕДЬКВА
«21» листопада 2024 року

ПРОГРАМА КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ
З «УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ
З ЕЛЕМЕНТАМИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ»
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕРШОГО БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 035 «ФІЛОЛОГІЯ (УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА)»

Схвалено науково-методичною радою філологічного факультету.
Протокол № 4 від «21» листопада 2024 року.

Гарант освітньо-професійної
програми

Володимир АНТОФІЙЧУК

Заступник декана
з навчально-методичної роботи

Галина АРТЕМЕНКО

Чернівці
2024 рік

УКРАЇНСЬКА МОВА

ФОНЕТИКА І ФОНОЛОГІЯ. Предмет фонетики і фонології, зв'язок з іншими лінгвістичними дисциплінами. Загальна характеристика фонетичної системи сучасної української мови.

Основні звукові одиниці мови: лінійні (сегментні) – звуки – та нелінійні (суперсегментні) – наголос, інтонація (принципи їх розмежування). Акустичні властивості мовних звуків. Три аспекти вивчення звука.

Голосні та приголосні звуки (загальна характеристика). Будова мовленнєвого апарату, функції окремих його частин. Активні та пасивні органи мовлення. Акустико-артикуляційна класифікація голосних звуків: за рядом; ступенем підняття язика; за наявністю чи відсутністю лабіалізації. Акустико-артикуляційна класифікація приголосних звуків: за способом і місцем творення, за ступенем палаталізації, за участю голосу і шуму. Додаткові артикуляційні ознаки приголосних звуків: подовження та подвоєння. Зміни приголосних у потоці мовлення. Акомодация, асиміляція та дисиміляція. Спрощення в групах приголосних.

Система фонем сучасної української літературної мови. Поняття про фонему. Диференційні ознаки та функції фонем. Поняття позиції у фонології. Головні вияви і варіанти фонем. Вокалізм. Консонантизм.

Фонетична і фонематична транскрипції, їхні принципи. Міжнародний фонетичний алфавіт.

Фономорфологія. Історичні чергування голосних фонем. Чергування **о, е – і** (з історичними коментарями). Чергування **о, е** з „нулем звука” (історичний коментар). Чергування **е – о** після шиплячих та **й** (з історичним коментарем). Найдавніші чергування голосних фонем. Чергування **і – й; у – в** в українській мові.

Історичні чергування приголосних фонем. Чергування **г–ж–з’; к–ч–ц’; х–ш–с’** (з історичним коментарем). Чергування твердих і м’яких приголосних фонем. Взаємодія приголосних з **ј** (з історичними коментарями).

Склад як одиниця фонетичної системи. Функції складу. Типи складів (прикриті, напівприкриті й неприкриті; відкриті, закриті та напівзакриті). Український складоподіл. Морфемне членування і складоподіл. Орфографічний і фонетичний складоподіл.

Український наголос, його функції та ознаки. Значення наголосу для словникового складу і граматичного ладу української мови. Місце наголосу в слові української мови. Рухомий і нерухомий наголоси при словозміні та словотворенні. Енклітики і проклітики. Головний і побічний наголоси. Акцентологія.

Інтонація як ритмомелодична характеристика мовлення. Основні види інтонаційних структур у реченні. Закінчена й незакінчена інтонація Компоненти інтонації: фразовий наголос, паузи, мелодика, тембр і темп.

ОРФОЕПІЯ. Поняття орфоєпії. Основні риси української літературної вимови. Випадки порушення орфоєпічних норм. Деякі особливості вимови слів іншомовного походження. Орфоєпічні варіанти, їх місце в літературній вимові. Засоби милозвучності. Сучасні орфоєпічні словники та довідники української мови.

ГРАФІКА Й ОРФОГРАФІЯ. Найдавніші відомості з історії української графіки та орфографії. Історичні пам’ятки української писемності. Український алфавіт. Графічні засоби української мови. Основні вимоги до алфавітного письма. Співвідношення між буквами українського алфавіту та фонемами української літературної мови.

Історія та принципи українського правопису. Нова редакція українського правопису: основні засади орфографії.

Основні правила вживання м’якого знака й апострофа. Правопис слів іншомовного походження. Правопис українських та інших слов’янських і неслов’янських прізвищ. Правопис складних слів. Сучасні орфографічні словники та довідники української мови.

ЛЕКСИКОЛОГІЯ. Предмет лексикології. Зв'язок лексикології з іншими мовознавчими дисциплінами.

Слово в лексико-семантичній системі мови. Ознаки слова як мовної одиниці. Слово і поняття. Знакова природа слова. Структурні ознаки слова: фонетична оформленість, внутрішньоструктурна цілісність, відокремлено-оформленість. Кореляція форми і змісту в слові. Внутрішня форма слова, її види. Лексика української мови як система. Відкритість лексичної системи, мікросистемність. Однозначність і багатозначність слів в українській мові. Семантична структура полісемантичного слова. Пряме і переносне значення слова. Типи переносних значень. Способи тлумачення лексичного значення слова. Найважливіші тлумачні словники української мови. Стилистичні можливості слова.

Явище омонімії. Типи омонімів і шляхи появи. Питання про критерії розрізнення омонімії та полісемії. Відмежування лексичних омонімів (повних і часткових) від омофонів, омографів і омоформ. Джерела омонімії. Міжмовна омонімія. Функціонально-стилістичне використання омонімів. Словники омонімів.

Синонімія як тип лексико-семантичних відношень. Джерела синонімії. Поняття синонімічного ряду та синонімічної домінанти. Класифікація та стилістичні функції синонімів. Використання синонімії в різних стилях мови. Словники синонімів.

Антонімія. Семантична та структурна класифікації антонімів. Енантіосемія як окремий різновид антонімії. Антитеза й оксюморон як стилістичні фігури. Словники антонімів.

Явище паронімії. Причини появи паронімів. Особливості паронімічного ряду. Класифікація і стилістичне використання паронімічної лексики. Пароніми та паронімазія. Словники паронімів.

Склад і формування української лексики з погляду її походження. Споконвічно українські слова (індоєвропейські, праслов'янські, давньоукраїнські). Власне українська лексика, її фонетичні та морфологічні особливості, функції. Лексичні запозичення з інших мов. Старослов'янізми, їхні семантичні, фонетичні, словотвірні та морфологічні ознаки. Стилистичне використання старослов'янizmів. Місце іншомовних слів у складі лексики української мови. Причини іншомовних запозичень та їхні стилістичні функції. Запозичення з класичних (грецької та латинської) мов. Ознаки слів західноєвропейського походження (англійського, німецького, французького, італійського). Тюркізми, їхні ознаки. Екзотизми та варваризми. Калькування й кальки. Інтернаціональна лексика. Українська мова як джерело для лексичних запозичень іншими мовами. Етимологічні словники української мови. Запозичена лексика в тлумачних словниках української мови та словниках іншомовних слів.

Лексика української мови з погляду її вживання. Лексика загальнонародного вживання та лексика обмеженого вживання. Діалектна лексика, її роль у мові. Словники діалектної лексики. Спеціальна лексика, її функції. Терміни в різних стилях мови. Джерела термінотворення. Термінологічні словники української мови. Лексика, обмежена в ужитку соціальним середовищем: жаргонізми й арготизми, сленг. Мовні та стилістичні функції професіоналізмів, жаргонізмів та арготизмів. Словники жаргонної та арготичної лексики.

Стилистична диференціація лексики української мови. Міжстильова лексика. Розмовно-побутова лексика, просторіччя. Лексика книжного стилю. Роль стилістично забарвленої лексики. Склад лексики за експресивно-емоційним забарвленням: емоційно нейтральна лексика, позитивно забарвлена, негативно забарвлена, слова з гібридною оцінкою. Поетизми. Система стилістичних поміток у тлумачних словниках української мови.

Активний і пасивний склад лексики сучасної української мови. Застарілі слова, їхні типи. Неологізми, їхні типи: загальномовні та індивідуально-авторські. Стилистичні функції застарілих слів і неологізмів. Словники архаїзмів. Словники нових слів і значень.

Особливості розвитку лексичного складу української мови кінця XX початку XXI ст.

ФРАЗЕОЛОГІЯ. Предмет фразеології, її зв'язок з іншими мовознавчими розділами. Джерела фразеології. Фразеологізм – основна одиниця фразеологічної системи. Фразеологічне значення, його відмінність від лексичного. Типи фразеологізмів. Фразеологічна парадигматика. Типи фразеологізмів за семантикою: фразеологічні зрощення та фразеологічні єдності; фразеологічні сполучення; фразеологічні вислови. Класифікація фразеологізмів за структурою, стилістичним забарвленням та за походженням. Лексико-граматичні варіанти фразеологічних одиниць. Явище полісемії, синонімії й антонімії фразеологізмів. Фразеологічні омоніми. Фразеологічна синтагматика. Фразеологічні засоби стилістики. Фразеологічні словники української мови. Особливості розвитку фраземіки української мови кінця XX початку XXI ст.

ЛЕКСИКОГРАФІЯ. Лексикографія як мовознавча дисципліна. Типи словників, їхні кращі зразки. Короткі відомості щодо історії становлення і розвитку української лексикографії. Сучасний стан лексикографії в Україні.

МОРФЕМІКА. Морфеміка як учення про структуру слова. Зв'язок морфеміки з іншими лінгвістичними дисциплінами. Основні одиниці морфеміки: морфема, морф (аломорф, варіант морфеми).

Визначення морфеми. Розвиток поглядів на морфеми в українському мовознавстві. Коренева морфема. Афіксальні морфеми.

Класифікації афіксів сучасної української мови. Класифікація афіксів за роллю в слові. Класифікація афіксів за місцем розташування в слові. Класифікація афіксів за семантичними функціями. Класифікація афіксів за формою. Класифікація афіксів за походженням. Співвідношення між регулярністю, продуктивністю і частотністю афіксів.

Поділ слова на морфеми. Морфемний аналіз слова. Поняття основи слова, три аспекти її виявлення. Подільність основи. Корінь – обов'язкова частина слова. Корені зв'язані та вільні; первинні та вторинні. Поняття синонімії та омонімії морфем. Інтерфікси. Афіксоїди, їхні різновиди та ознаки. Асемантичні морфеми. Основа слова. Основа словозміни, словотвору та формотворення. Історичні зміни в морфемній будові слова: спрощення, перерозклад, ускладнення та декореляція.

ДЕРИВАТОЛОГІЯ як окрема лінгвістична дисципліна. Загальнотеоретичне та практичне значення теорії словотвору. Зв'язок словотвору з морфологією, лексикою, синтаксисом. Поняття синхронії та діахронії в словотворі. Основні одиниці словотвору – твірна та похідна основи. Поняття похідності.

Комплексні одиниці словотвору. Словотвірна пара, словотвірний ланцюг. Словотвірна парадигма. Словотвірне гніздо. Ступеневий характер українського словотворення. Поняття словотвірного типу. Словотвірне значення. Класифікація словотвірних типів.

Способи словотворення. Типологія способів словотворення в сучасному мовознавстві.

Морфологічний спосіб словотворення та його різновиди. Префіксальний різновид морфологічного способу словотворення. Суфіксальний різновид морфологічного способу словотворення. Префіксально-суфіксальний різновид морфологічного способу словотворення. Постфіксальний різновид. Неафіксальні різновиди морфологічного способу словотворення. Осново- та словоскладання як різновиди морфологічного способу словотворення. Аббревіація – різновид морфологічного способу словотворення. Типи аббревіатур та стилістичні можливості їх вживання.

Морфолого-синтаксичний спосіб словотворення та його різновиди. Субстантивація – різновид морфолого-синтаксичного способу словотворення. Ад'ективація – різновид морфолого-синтаксичного способу словотворення. Адвербіалізація – різновид морфолого-синтаксичного способу словотворення.

Лексико-синтаксичний та лексико-семантичний способи словотворення.

Стилістичні можливості засобів словотвору.

Словотвір основних частин мови. Словотвір іменників. Словотвір прикметників. Словотвір числівників. Словотвір займенників. Словотвір дієслів. Словотвір прислівників. Словотвір службових частин мови – прийменників, сполучників, часток.

Тенденції словотворення в українській літературній мові ХХ–ХХІ ст.

МОРФОЛОГІЯ. Основні поняття і предмет морфології. Зв'язок морфології з іншими лінгвістичними дисциплінами. Слово, словоформа, парадигма в морфології. Поняття граматичної категорії. Типи граматичних категорій. Поняття граматичної форми. Способи й засоби вираження граматичного значення.

Система частин мови в сучасній українській мові. Критерії визначення частин мови та історія їх становлення в українському мовознавстві. Повнозначні частини мови і службові слова (аналітичні синтаксичні морфеми). Іменник і дієслово як центральні (основні) частини мови. Взаємозв'язок іменникової та дієслівної семантики.

Іменник. Визначення іменника як частини мови. Взаємна зумовленість лексичного значення та граматичних ознак іменника.

Лексико-граматичні категорії іменника. Іменники – власні та загальні назви, назви істоти й неістоти. Іменники – конкретні та абстрактні назви, особливості семантики й відмінювання. Іменник – збірні та речовинні назви, особливості семантики та відмінювання.

Категорія роду іменника, її реальна та формальна семантика, засоби вираження. Історичні зміни у формуванні категорії роду іменників. Рід невідмінюваних іменників та аббревіатур. Стилїстичні функції граматичної категорії роду.

Категорія числа іменника, її зумовленість зовнішньою семантикою, засоби вираження. Історичні зміни у формуванні категорії числа іменників. Залишки форм двоїни (у значенні множини) у сучасній українській мові. Іменники *pluralia tantum* та особливості їх відмінювання. Іменники *singularia tantum*. Стилїстичні функції граматичної категорії числа.

Категорія відмінка іменника, граматичний зміст та засоби вираження. Система відмінків сучасної української мови. Кличний відмінок у відмінковій парадигмі української літературної мови. Історичні зміни в системі відмінювання іменників.

Парадигматичні типи формозміни іменників. Поняття про парадигму іменника. Принципи поділу іменників за парадигматичними ознаками на відміни та групи в сучасній та праслов'янській мовах. Особливості відмінювання іменників I відміни. Особливості відмінювання іменників II відміни. Особливості відмінювання іменників III та IV відмін. Невідмінювані іменники.

Визначення прикметника як частини мови. Морфологічна будова та граматичні ознаки прикметника. Короткі і повні, членні і нечленні, стягнені і нестягнені форми прикметників (з історичними коментарями). Лексико-граматичні розряди прикметників та принципи їх розмежування. Проміжні розряди прикметників. Семантико-морфологічні особливості якісних прикметників. Співвідносна та неспіввідносна міра вияву ознаки якісних прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників (з історичними коментарями). Лексико-семантичні категорії відносних прикметників. Присвійні прикметники, їхні ознаки. Відмінювання прикметників твердої й м'якої групи (з історичним поясненням). Особливості відмінювання прикметників на *-лиций*. Субстантивація прикметників. Утворення прикметників від географічних назв.

Визначення числівника як частини мови. Погляди мовознавців на числівник. Граматичні ознаки числівника. Класифікація числівників за морфологічною будовою (з історичними коментарями). Класифікація числівників за семантикою. Відмінювання числівників (з історичним поясненням). Синтаксичні параметри числівників. Стилїстичні особливості числівниково-іменних сполук.

Займенник як частина мови. Місце займенника в системі частин мови (історія питання). Поділ займенників на розряди за значенням. Особливості займенникових

парадигм (з історичними коментарями). Явище прономіналізації в сучасній українській мові. Стилистичні функції різних розрядів займенників.

Дієслово як самостійна частина мови і як система дієслівних форм. Граматичні особливості інфінітива (з історичним коментарем). Поділ дієслів на класи (з історичними коментарями).

Загальнодієслівні граматичні категорії. Типи дієслівних уворень, їхні граматичні ознаки та синтаксичні функції. Загальнодієслівна категорія виду, засоби її вираження. Видові пари дієслів. Одновидові та двовидові дієслова. Загальнодієслівна категорія стану, способи та засоби її вираження. Загальнодієслівна категорія перехідності й неперехідності, способи та засоби її вираження.

Дієслівна категорія способу, засоби її вираження. Історія утворення форм умовного та наказового способів. Дієслівна категорія часу, засоби її вираження. Значення часових форм. Історія форм майбутнього, минулого та давноминулого часів. Вторинні форми часу дієслова. Дієслівна категорія особи, засоби її вираження. Безособові дієслова. Дієслівна категорія роду, засоби її вираження. Дієслівні парадигми (з історичними коментарями).

Стилистичні аспекти дієслівних категорій.

Дієприкметник як особлива форма дієслова (з історичною довідкою). Граматичні ознаки дієприкметників. Активні і пасивні дієприкметники. Історія творення й синтаксична роль дієприкметникових форм. Перехід дієприкметників у прикметники.

Дієприслівник як особлива форма дієслова. Граматичні ознаки дієприслівників. Історія творення й синтаксична роль дієприслівникових форм. Перехід дієприслівників у прислівники та прийменники.

Дієслівні форми на – НО, - ТО, їхні граматичні ознаки, історія творення та синтаксичні функції.

Визначення прислівника як частини мови. Розряди прислівників за значенням і походженням. Класифікація прислівників за синтаксичною функцією. Загальна характеристика атрибутивних прислівників. Ступені порівняння атрибутивних прислівників. Емоційно забарвлені прислівники. Творення прислівників (від прикметників, іменників, числівників, займенників, дієслів). Перехід у прислівники інших частин мови (адвербіалізація). Перехід прислівників у прийменники, сполучники, частки. Питання про слова категорії стану в лінгвістиці. Загальна характеристика предикативних прислівників. Загальна характеристика модальних прислівників.

Службові частини мови. Функційна характеристика службових слів.

Прийменник як службова частина мови. Погляди мовознавців на прийменник. Розряди прийменників за структурою. Утворення прийменників від інших частин мови. Семантико-стилістичні особливості вживання прийменників. Полісемія прийменників. Омонімія прийменників. Синоніміка прийменників. Уживання прийменників як засобу милозвучності української мови.

Сполучник як службова частина мови. Основні підходи до визначення статусу сполучника. Сурядні та підрядні сполучники. Сполучні слова та їхня відмінність від сполучників. Перехід повнозначних слів у сполучники. Розряди сполучників за структурою. Багатозначність і синонімія сполучників.

Частка як службова частина мови. Проблема лінгвістичного статусу часток. Функції часток. Розряди часток за значенням. Перехід інших частин мови у частки (партикуляція). Правопис частки *не* з різними частинами мови.

Вигук як особливий лексико-граматичний розряд слів. Класифікація вигуків за значенням і за структурою. Перехід самостійних слів і словосполучень у вигуки. Звуконаслідувальні слова. Синтаксична характеристика вигуків. Дієслівна зв'язка.

СИНТАКСИС. Синтаксис як розділ граматики. Предмет і об'єкт синтаксису. Зв'язок синтаксису з іншими мовознавчими дисциплінами.

Основні одиниці синтаксису: синтаксема, словосполучення, речення, надфразна єдність. Синтаксема – мінімальна одиниця синтаксису, типи синтаксем. Питання про синтаксичні

одиниці, більші за речення. Текст. Типи зв'язного мовлення. Речення і словосполучення як окремі синтаксичні одиниці. Речення і висловлення. Речення і фраза.

Словосполучення. Граматичне значення, структурні схеми та типи словосполучень. Проблема сурядних словосполучень. Класифікація словосполучень за лексико-граматичним принципом. Поділ словосполучень за будовою. Розмежування вільних синтаксичних словосполучень і фразеологічних одиниць. Функції словосполучення. Способи вираження синтаксичних відношень – суб'єктних, об'єктних, атрибутивних, апозитивних, комплетивних, обставинних, синкретичних – у словосполученні.

Прислівні та неprisлівні зв'язки в синтаксисі. Типи підрядного зв'язку. Засоби вираження підрядних зв'язків. Узгодження: повне (власне-граматичне), неповне та інші види узгодження (сміслове, умовно-граматичне, асоціативно-граматичне). Кореляція, її різновиди (повна, неповна).

Керування як тип підрядного зв'язку. Сильне і слабе, варіативне і неваріативне, посереднє і безпосереднє керування. Відмінкове прилягання та власне прилягання як типи підрядного зв'язку. Типологія не прислівних синтаксичних зв'язків на рівні речення (предикативний, сурядний, детермінантний, напівпредикативний, пояснювально-уточнювальний, тяжіння).

Семантико-синтаксичні відношення в підрядних словосполученнях: атрибутивні, об'єктні, обставинні, апозитивні, синкретичні.

Речення. Визначення речення. Речення і судження. Предикативність, модальність і темпоральність – основні ознаки речення. Співвідношення об'єктивної та суб'єктивної модальності в реченні. Аспекти вивчення речення: формально-граматичний, семантико-синтаксичний, комунікативний. Поняття про актуальне членування речення.

Класифікація речень. Типи речень за комунікативною настановою (розповідні, питальні, спонукальні, бажальні), способом вираження та характером предикативних відношень. Стверджувальні й заперечні (частково- та загальнозаперечні), стверджувально-заперечні речення. Окличні та неокличні речення. Прагматичні типи речень. Класифікація речень за будовою.

Просте речення як монопредикативна одиниця. Поняття про мінімальну структурну схему речення та парадигму простого речення. Дієслівні, субстантивні, ад'єктивні, партиципні, адвербіальні, інфінітивні речення. Двоскладні та односкладні речення. Типи речень за повнотою реалізації структурної схеми.

Предикативний центр речення. Головні члени речення, їх відповідність членам судження. Номінативні підмети, засоби їх вираження. Підмети-словосполучення, їх класифікація й засоби вираження. Інфінітивні підмети. Простий дієслівний присудок – координований і некоординований. Простий дієслівний ускладнений присудок. Складений дієслівний присудок. Поняття про суб'єктний та об'єктний інфінітив. Засоби вираження допоміжних компонентів складеного дієслівного присудка. Особливості граматичної будови іменних двоскладних речень. Іменний складений присудок. Типи зв'язок. Засоби вираження іменної частини. Ускладнені форми складених дієслівного та іменного присудків. Тире між підметом і присудком у простому реченні.

Поширювачі структурної схеми речення. Історія вчення про другорядні члени речення. Прислівні та неprisлівні поширювачі. Детермінанти. Дуплексив. Прислівні поширювачі об'єктного типу (прямі, непрямі), засоби їх вираження. Прислівні поширювачі означального типу (узгоджені, неузгоджені), засоби їх вираження. Прислівні поширювачі та детермінанти обставинного типу (місця, часу, причини, мети, умови, допусту, способу дії), засоби їх вираження. Прикладка як присубстантивний означальний поширювач, засоби його вираження. Правопис прикладок. Синкретичні члени речення, їхні різновиди. Причини синкретизму. Синтаксична синонімія у сфері вираження поширювачів.

Односкладні речення. Питання про односкладні речення та їх класифікація в мовознавчій науці. Особливості формально-синтаксичної й семантико-синтаксичної

структури односкладних речень. Типи дієслівних односкладних речень. Означено-особові, неозначено-особові та узагальнено-особові речення. Безособові речення. Інфінітивні речення. Односкладні речення іменного класу – номінативні, генітивні, квантитативно-генітивні. Синонімія двоскладних та односкладних речень. Стилїстичні функції односкладних речень.

Порядок слів у реченні. Граматичне значення і стилїстична роль порядку слів. Поняття про інверсію.

Мовленнєві аспекти теорії речення. Повні та неповні речення. Статус неповних речень у системі синтаксичних одиниць. Типи неповних речень (контекстуальні, ситуативні, еліптичні). Парцельовані речення. Обірвані речення. Вільні синтаксеми. Пунктуація в неповних реченнях.

Поняття про комунікати, речення нечленовані і фразеологізованої структури. Види комунікатів, їхні стилїстичні функції.

Поняття про просте ускладнене речення. Речення із сурядними (відкритими та закритими) рядами словоформ. Речення з напівпредикативними зворотами (субстантивними, ад'єктивними, партиципними), пунктуація в таких реченнях. Речення з пояснювально-уточнювальними зворотами. Розділові знаки при уточнювальних зворотах. Речення зі звертаннями. Функції звертань. Поняття про вокативні речення. Речення зі вставними і вставленими конструкціями. Функційно-семантичні групи вставних компонентів. Основні правила пунктуації в простому ускладненому реченні, формально-семантичні співвідношення з іншими типами речень – простих і складних.

Складне речення. Загальна характеристика складного речення. Формально-синтаксична, семантико-синтаксична та комунікативна організація складних речень. Засоби зв'язку предикативних частин. Питання класифікації складних речень. Логіко-граматична, формально-граматична та структурно-семантична класифікації складних речень. Типи синтаксичних зв'язків і семантико-синтаксичних відношень у складних реченнях української мови. Стилїстичні функції складних речень.

Складносурядні речення в сучасній українській мові. Складносурядні речення відкритої та закритої структур. Пунктуація в складносурядних реченнях.

Складнопідрядні речення, особливості їх будови. Засоби вираження синтаксичних зв'язків і семантико-синтаксичних відношень у складнопідрядних реченнях. Класифікація складнопідрядних речень. Складнопідрядні речення нерозчленованої структури (загальна характеристика). Займенниково-співвідносні речення. Складнопідрядні речення з прислівним зв'язком (граматичного і семантичного типу). Складні речення з підрядними присубстантивними й прикомпаративними. Складні речення з підрядними з'ясувальними. Складнопідрядні речення розчленованої структури (загальна характеристика). Складнопідрядні речення часу. Складні речення з підрядними мети. Складні речення з підрядними умови. Складнопідрядні речення причини. Складнопідрядні допустові речення. Складнопідрядні наслідкові речення. Складнопідрядні порівняльні речення. Складнопідрядні зіставлявальні речення. Складнопідрядні речення відносно-поширювальні. Пунктуація в складнопідрядних реченнях.

Складні безсполучникові речення. Визначення, питання класифікації. Складні безсполучникові речення відкритої та закритої структури. Складні безсполучникові речення закритої типізованої і нетипізованої структури, їх різновиди. Пунктуація в складних безсполучникових реченнях.

Складні ускладнені речення. Елементарні й неелементарні складні речення. Питання про структурно-семантичне ускладнення складних речень. Ускладнені складносурядні речення. Складнопідрядні речення ускладненої структури (з кількома підрядними). Ускладнені складні безсполучникові речення. Складні синтаксичні конструкції з сурядним, підрядним та безсполучниковим зв'язком. Період та його стилїстичні можливості. Пунктуація в періодах. Поняття про складне синтаксичне ціле (ССЦ). Контекстуальні (семантико-

синтаксичні) відношення та засоби зв'язку між його компонентами. Ланцюговий та паралельний зв'язок речень у ССЦ. Структурні типи складних синтаксичних цілих.

Абзац як композиційно-комунікативна одиниця, його роль у членуванні тексту. Співвідношення між абзацом і складним синтаксичним цілим.

Текст як лінгвістична категорія. Характерні ознаки тексту. Конструкції прямої і непрямої мови. Діалог. Полілог. Невласне пряма мова. Цитація та її форми.

Нові явища в синтаксисі сучасної української мови. Конструкції експресивного синтаксису, їхній стилістичний потенціал.

ПУНКТУАЦІЯ. Принципи української пунктуації. Структура речення та пунктуація. Інтонація речення та пунктуація. Система розділових знаків, їхні функції. Основні пунктограми української мови. Поняття „авторські розділові знаки”.

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ. Мова та мовлення в житті людини. Основні комунікативні ознаки культури усного та писемного мовлення (правильність, точність, логічність, різноманітність, чистота, доречність, достатність і ясність). Мовленнєвий етикет українців.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вакарюк Л., Панцьо С. Українська мова. Морфеміка і словотвір. Тернопіль: Лілея, 1999. 220 с.
2. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. К., 1993.
3. Вихованець І.Р. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика української мови. К. : “Пульсари”, 2004.
4. Горпинич В.О. Морфологія української мови. – К., 2004.
5. Загнітко А. Теоретична граматика української мови. Синтаксис. Донецьк, 2001.
6. Загнітко А.П. Сучасні лінгвістичні теорії: Монографія. Вид. 2-ге, випр. і доп. Донецьк: ТОВ „Юго-Восток, Лтд”, 2007. 219 с.
7. Каранська М.У. Синтаксис сучасної української мови. К., 1992.
8. Клименко Н.Ф. Основи морфеміки сучасної української мови. К., 1998.
9. Леонова М.В. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. К., 1983.
10. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
11. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
12. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. К., 1994.
13. Сучасна українська літературна мова / за ред. О.Д. Пономарева). К., 1997.
14. Сучасна українська літературна мова: Підручник / За ред. М. Я. Плющ. К.: Вища шк., 2006. 430 с.
15. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / за заг. ред. І.К. Білодіда. К., 1972.
16. Сучасна українська літературна мова: Фонетика /за заг. ред. І.К. Білодіда. К., 1969.
17. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія. К., 1981.
18. Український правопис. К.: Наук. думка, 2002. 240 с.
19. Український правопис. К.: Наукова думка, 2019. 392 с.
20. Шульжук К.Ф. Синтаксис сучасної української мови. К.: Альма-матер, 2004. 408с.

Додаткова

1. Вихованець І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. К.: Либідь, 1992. 224 с.
2. Горецький П.Й. Історія української лексикографії. К.: Вид-во АН УРСР, 1963.
3. Городенська К.Г. Префікси і префіксоїди в українській мові // Мовознавство. 1986. № 1. С. 36-41.
4. Грещук В.В. Український відприкметниковий словотвір. Івано-Франківськ: Плай, 1995. 208 с.
5. Гуйванюк Н. В., Агафонова А. М., Шабат-Савка С. Т. Синтаксис неповного речення. Еквіваленти речень : [навчально-методичний посібник]. Чернівці : Рута, 2007. 100 с.
6. Ковалик І.І. Про корінь слова та його роль у процесі словотворення // Українська мова і література в школі. 1980. № 2. С. 69-72.
7. Кононенко В.І. Символи української мови. Івано-Франківськ, 1996.
8. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. К., 1998.
9. Мойсієнко А. Вставні конструкції, що вказують на спосіб об'єктивації думки. Лінгвістичні студії. Вип. 2. Ч.1. Донецьк: ДонНУ, 2003. С. 183-187.
10. Нечволод Л.І. Сучасний український правопис. Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. 224 с.
11. Плющ М.Я., Грипас Н.Я. Граматика української мови в таблицях : навч. посібник. К.: Вища школа, 2004.
12. Полюга Л. Про вторинні кореневі морфеми. Дивослово. 1998. № 11. С. 12-13.
13. Практикум з правопису української мови. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2007. 256 с.
14. Сікорська З. Постфікси як службові афікси. Південний архів. Філологічні науки: Зб. наук. пр. Вип. XIV. Херсон: Айлант, 2002. С. 236-241.
15. Ткаченко Є.М. Українська мова. Пунктуація: правила, вправи, диктанти: навч. посібник. Х.: Консум, 2001. 288 с.
16. Українська мова : Енциклопедія. К.: „Укр. енцикл.”, 2000. 640 с.
17. Шабат-Савка С., Агафонова А. Іменні частини мови : навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. 152 с.
18. Шабат-Савка С. Т., Агафонова А. М. Сучасна українська мова : Лексико-фонетичний та морфемно-словотвірні рівні : [навчально-методичний посібник]. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. 104 с.
19. Шабат-Савка С.Т., Максим'юк О. В., Шатілова Н. О. Пунктуація української мови : [навчальний посібник]. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. 240 с.
20. Шевелєва Л.А., Дудка О.О. Український правопис. Практикум: Навч.посібник. Х.: Парус, 2004. 464 с.
21. Шевчук С.В. Українська мова: Збірник диктантів. К.: Вища школа, 1999. 223 с.
22. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. К., 1994. 254 с.

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Періодизація української літератури.

Стан і завдання вивчення української літератури.

Періодизація давньої української літератури.

Перекладна та оригінальна література княжої доби. Значення літописів.

„Слово о полку Ігоревім” – видатна пам’ятка давньої української та світової літератури.

„Києво-Печерський патерик” – „золота книга українського письменного Люду”

(М. Грушевський).

Шкільна справа на Україні в XVI–XVIII ст.

Історія українського книгодрукування. Що таке інкунабула?

Полемічна література. Причини її виникнення. Творчість І. Вишенського як найвище досягнення українського письменства кінця XVI–поч. XVIII ст.

Етапи розвитку українського віршування XV–XVIII ст.

Зародження і розвиток української шкільної драми (XVI–XVIII ст.).

Зародження і розвиток української інтермедії та вертепної драми (XVII–XVIII ст.).

Козацькі літописи та „Історія Русів”: зміст, історичні постаті, значення.

Феофан Прокопович як поет і драматург.

Хотинська війна 1621 р. та її відображення в давній українській літературі.

„Мандрівні дяки” та їх слід у духовному житті українського народу.

Образ Богдана Хмельницького в давній українській літературі.

Ідейно-художня своєрідність і значення гумористичних та сатиричних віршів XVIII ст.

Лірика XVIII ст. Іван Мазепа як поет.

Суспільно-політичні погляди Г.Сковороди, новаторський характер його поезії.

Оригінальність байок і притч Г.Сковороди.

Суспільна й духовна атмосфера в Україні кінця XVIII – першої половини XIX ст.

Вітчизняна журналістика й тогочасний літературний процес.

Найвидатніші досягнення українського літературознавства, фольклористики й мовознавчої науки у першій половині XIX ст.

Розвиток стилів і напрямків в українській літературі I пол. XIX ст.

І.П. Котляревський як зачинатель нової української літератури.

„Енеїда” І. Котляревського як літературно-мистецьке і суспільне явище.

Новаторський характер драматургії І. Котляревського.

Розвиток української байки в I пол. XIX ст.

Жанрові особливості романтичної поезії I пол. XIX ст.

Романтична пісенна лірика В. Забіли та М. Петренка.

Значення „Руської трійці” в культурному відродженні на західноукраїнських землях. Альманах „Русалка Дністровая”.

Г. Квітка-Основ’яненко і його роль у розвитку української прози і драматургії I пол. XIX ст.

Своєрідність прози Є. Гребінки.

Пантелеймон Куліш та його місце в літературному процесі I пол. XIX ст. (поезія, видавнича діяльність).

Роман П. Куліша „Чорна рада”: Образи-персонажі, проблематика.

Життєвий і творчий шлях Т. Шевченка. Періодизація його творчості.

Творчість Т. Шевченка 1837–1834 рр.

Соціально-побутові поеми Т. Шевченка раннього періоду творчості.

Поема Т. Шевченка „Гайдамаки”. Основа твору, проблематика.

Драма Т. Шевченка „Назар Стодоля” в контексті української драматургії I пол. XIX ст.

Поеми Т. Шевченка „Сон” і „Кавказ”: проблематика, жанрова своєрідність.

Поема-містерія Т. Шевченка „Великий льох”. Проблеми виховання нації в посланні „І мертвим, і живим...”.

Доля жінки в поемах Т. Шевченка („Катерина”, „Наймичка”).

Лірика Т. Шевченка періоду „трьох літ”. Прочитати напам’ять один з віршів.
Цикл поезій Т. Шевченка „В казематі”. Прочитати напам’ять один із віршів.
Ідейно-тематичне і художнє багатство лірики Т. Шевченка періоду заслання.
Проблематика повістей Т. Шевченка.
Творчість Т. Шевченка останніх років. Поеми „Неофіти” та „Юродивий”.
Соціально-філософська поема Т. Шевченка „Марія”.
Значення творчості Т. Шевченка для утвердження літературної критики в Україні.
„Журнал”.
Досягнення вітчизняного шевченкознавства.
Журнал „Основа” і розвиток української літератури середини XIX ст.
Проблематика роману А. Свидницького „Люборацькі”.
Своєрідність прози О. Стороженка.
Розвиток поезії 50-60-х рр. XIX ст. Проблеми епігонства. І. Франко про епігонів творчості Т. Шевченка.
Літературна дискусія 70-90-х рр. XIX ст. М. Драгоманов та Б. Грінченко і їх роль у літературній критиці цього часу.
Мотиви й образи поезії Ю. Федьковича.
Своєрідність прози Ю. Федьковича. Проблематика. Характери.
Творчість С. Воробкевича.
Проблематика „малої прози” Марка Вовчка.
Своєрідність композиції, образи-характери повісті Марка Вовчка „Інститутка”.
Жанрове розмаїття поезії Л. Глібова.
Ідейно-художня своєрідність поезії С. Руданського.
Новаторський характер поезії 70–90-х рр. XIX ст.
Поезія М. Старицького. Тематика. Проблематика.
Жанрово-тематичне багатство поезії Б. Грінченка.
Мотиви й образи поезії П. Грабовського.
Новаторський характер прози 70–90-х рр.
Проблематика „малої прози” І. Нечуя-Левицького.
Проблематика повістей І. Нечуя-Левицького „Микола Джеря” та „Кайдашева сім’я”.
Проблема денаціоналізації в трактуванні І. Нечуя-Левицького.
Історична й художня правда в романах І. Нечуя-Левицького „Князь Єремія Вишневецький” та „Гетьман Іван Виговський”.
Проблематика малої прози Панаса Мирного.
Проблематика та образи-персонажі повістей Панаса Мирного „Голодна воля” та „Лихо давнє й сьогочасне”.
Проблематика та образи-персонажі роману Панаса Мирного „Хіба ревуть воли, як ясла повні?..”.
Проблематика та образи-персонажі роману Панаса Мирного „Повія”.
Розвиток прози на західноукраїнських землях у 70–90-х рр. XIX ст.
Проблематика творчості М. Павлика та Н. Кобринської.
Новаторський характер драматургії 70–90-х рр. XIX ст. Родина Тобілевичів і розвиток українського театру.
Жанрово-тематичне багатство драматургії М. Старицького.
Джерела драматургії М. Кропивницького. Жанри, проблематика.
Жанрово-тематичне розмаїття драматургії І. Карпенка-Карого.
Життєво-творчий шлях І. Франка. Визначна роль письменника в літературному процесі, в критиці та літературознавстві.
Мотиви й образи збірки І. Франка „З вершин і низин”, як етапного явища в українській літературі. Прочитати напам’ять один з віршів.
Мотиви й образи збірок І. Франка „Зів’яле листя” та „Із днів журби”.
Прочитати напам’ять один з віршів.

Проблематика, мотиви й образи поетичних збірок І. Франка „Мій ізмарагд”, та „Semper tūro”.

Проблематика та характери „Бориславських оповідань” І. Франка.

Проблематика сатиричних оповідань І. Франка.

Мотиви й образи оповідань І. Франка з життя дітей.

Новаторський характер повісті І. Франка „Борислав сміється”.

Художня трансформація біблійного сюжету в поемі І. Франка „Мойсей”. Значення твору.

Проблематика поеми І. Франка „Іван Вишенський” та її роль у розвитку української історико-біографічної літератури.

Український модернізм початку ХХ ст. „Молода Муза”. Полеміка І. Франка з М. Вороним.

Основні мотиви лірики Лесі Українки. Прочитати напам’ять один з віршів.

Ліро-епічні поеми Лесі Українки.

Драма-фесрія Лесі Українки „Лісова пісня”. Філософська ідея твору, фольклорні джерела, засоби характеротворення.

Драматична поема Лесі Українки „Бояриня”. Проблематика і значення твору.

Лірична та гумористично-сатирична поезія Володимира Самійленка. Поетична творчість Миколи Вороного. Поезія Олександра Олеся.

Тематичне й жанрове багатство української прози кінця ХІХ – поч. ХХ ст.

Жанрово-тематичне багатство прози Б. Лепкого.

Творчість М. Коцюбинського: проблематика, характери, значення.

Життєво-творчий шлях О. Кобилянської. Мала проза письменниці.

Повість О. Кобилянської „Земля”. Проблематика, характери, значення.

Роман О. Кобилянської „Апостол черні”.

Василь Стефаник – майстер психологічної новели.

Творчість Леся Мартовича.

Жанри, проблеми, образи-характери.

Життєво-творчий шлях Марка Черемшини.

Творчість О. Маковея.

Проза Степана Васильченка.

Творчість Архипа Тесленка.

Новаторський характер творчості В. Винниченка.

Літературно-мистецькі організації на Україні 20–30-х рр.

Розмаїття стилевих течій в українській літературі 20 – поч. 30-х років і літературна дискусія 1925–1928 рр.

Творчість Павла Тичини. Ідейно-стильові особливості, проблематика.

Прочитати напам’ять один з віршів.

Лірика і поеми В. Сосюри. Значення поеми „Мазепа”. Прочитати напам’ять один з віршів.

Проблематика і художня своєрідність прози М. Хвильового.

Творчість Остапа Вишні й становлення сатири й гумору. Жанри, образи-характери.

Творчість Г. Косинки.

Проблематика прози В. Підмогильного.

Проблематика творчості І. Багряного („Сад Гетсиманський”, „Тигролови”).

Повість У. Самчука „Марія”. Проблематика, образи-характери.

Драматургія М. Куліша: жанри, проблеми.

Своєрідність поезії Є. Плужника.

Історичні умови розвитку літератури 30–50-х років та її загальна характеристика.

О. Довженко – творець жанру кіноповісті.

Проблематика повісті О. Довженка „Зачарована Десна”.

Розвиток сатирично-гумористичної літератури воєнної і повоєнної доби.

Головні тенденції розвитку прози 1935–1959 років.

Основні тенденції поезії 1935–1959 років.

Життєва основа романістики М. Стельмаха.

Творчість М. Бажана.
 Творчість М. Рильського.
 П. Тичина, М. Рильський, М. Бажан, М. Зеров – перекладачі й дослідники літературного процесу.
 Драматургія 1935–1959 рр. Здобутки й втрати.
 Творчість І. Кочерги.
 Становлення української історико-біографічної літератури.
 Основні досягнення історико-біографічної літератури.
 Творчість Ю. Яновського.
 Творчість А. Малишка.
 Проблематика творчості О. Гончара.
 Історичні романи П. Загребельного: проблематика, характери, значення.
 Основні тенденції поезії часу війни з фашизмом.
 Творчість П. Панча.
 Значення мемуарів Ю. Смолича для висвітлення літературного процесу ХХ століття.
 Тема війни в українській прозі 40–50-х років.
 Особливості літературного процесу на Україні кінця 50 – поч. 60-х років.
 „Шістдесятники” – митці громадської мужності й новаторського бачення дійсності.
 Творчість Дмитра Павличка.
 Творчість Ліни Костенко.
 Творчість Василя Симоненка.
 Творчість Василя Стуса.
 Творчість Івана Драча.
 Жанр пісні в українській поезії 50–90-х рр.
 Жанрово-стильове розмаїття сучасного літературного процесу.
 Українська новела й оповідання 60–90-х рр.
 Сатирична та гумористична проза 60–90-х рр.
 Твори українських письменників для дітей та юнацтва.
 Досягнення української критики та літературознавства.
 Письменники Буковини та їх роль у загальнолітературному процесі.
 Письменники української діаспори. Ю. Шерех і його „Критика поетичним словом”.
 Літературні премії України.
 Письменники – лауреати Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка.
 Літературна періодика України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Білоус П. В. Історія української літератури XI – XVIII ст. К.: ВЦ "Академія", 2009. 424 с.
2. Білоус П. В. Українська література XI – XVIII ст.: Навч. посіб. для самостійної роботи студента. К.: ВЦ "Академія", 2010. 360 с.
3. Возняк М. Історія української літератури / Упоряд., передм. М. Гнатюка. 2-ге вид., випр. Львів: Світ, 2012. 872 с.
4. Грушевський М. Історія української літератури: У 6 т., 9 кн. Т. 1 – Т. 3. К.: Либідь, 1993.
5. Задорожна Л. Історія української літератури кінця XVIII – 60-х рр. XIX ст. К., 2004. / Вид. 2-ге: К., 2008.
6. Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX – XV століть: У 2 кн. / За редакцією В. Яременка; Упоряд. В. Яременко, О. Сліпушко. К.: "Аконіт", 2002. Кн. 1. 784 с.; Кн. 2. 784 с.
7. Історія української літератури (перша половина XIX століття) / за ред. І. П. Скрипника. К., 1980.

8. Історія української літератури (Перші десятиріччя XIX століття) / за ред. П. П. Хропка. К., 1992.
9. Історія української літератури (Перші десятиріччя XIX століття) / За ред. П. П. Хропка. К., 1992.
10. Історія української літератури XIX століття (70-90 роки): У 2-х кн. / за ред. О.Д.Гнідан. К.: Вища школа, 2002.
11. Історія української літератури у 12 томах. Т. 7: Література 809-90-х років XIX століття. Книга перша / Наук. редактор Лариса Мороз. К.: Наук. думка, 2020. 532 с.
12. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. Кн. 1 / За ред. акад. М. Г. Жулинського. К.: Либідь, 2005.
13. Історія української літератури: У 12 т. Т. 1: Давня література (X – перша половина XVI ст.). К.: Наук. думка, 2013. 840 с.
14. Історія української літератури: У 12 т. Т. 2: Давня література (друга половина XVI – XVIII ст.). К.: Наук. думка, 2014. 840 с.
15. Історія української літератури: У 12 т. Т. 3: Література XIX століття (1800 – 1830). К.: Наук. думка, 2016. 748 с.
16. Історія української літератури: У 12 т. Т. 4: Тарас Шевченко. К.: Наук. думка, 2014. 782 с.
17. Ковалів Юрій. Історія української літератури кінця XIX – початку XXI ст. : підручник : У 10 т. / Юрій Ковалів. К. : ВЦ “Академія”, 2013. Т. 1, 2.
18. Українська література XVII ст. / Упоряд., приміт. і вступ. стаття В. І. Крекотня; Ред. тому О. В. Мишанич. К.: Наук. думка, 1987. 608 с.
19. Українська література XVIII ст. / Упоряд., приміт. і вступ. стаття О. В. Мишанича. К.: Наук. думка, 1983. 694 с.

Додаткова

1. Агеєва В. Поетеса зламу століть. Творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації. К.: Либідь, 2001. 264 с.
2. Антофійчук В. Нова українська література. Кінець XVIII – перші десятиріччя XIX століття. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. 600 с.
3. Голомб Л. Із спостережень над українською поезією XIX-XX століть: зб. Статей. Ужгород: Гражда, 2005. 380 с.
4. Грицак Ярослав. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX – XX століття. К.: Yakaboo publishing, 2019. 654 с.
5. Давня українська література: Хрестоматія / упорядн. М.М. Сулима. К.: Рад. школа, 1991.
6. Денисюк І.О. Розвиток української малої прози XIX – поч. XX ст. Львів, 1999.
7. Дзюба І. З криниці літ: У 3 томах. К.: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2006.
8. Ільницький М. Читаючи, перечитуючи...Літературознавчі статті, портрети, роздуми. Тернопіль: Богдан, 2019. 320 с.
9. Карпіловська Є.А., Тарновецька Л.О. Українська література XI–XVIII ст.: Хрестоматія з коментарями. Чернівці: Прут. 1997.
10. Погрібний А. Літературні явища і з’яви. К.: Майстерня книги : Оранта, 2009. 688 с.
11. Поліщук Я. І ката, і героя він любив... Михайло Коцюбинський: Літературний портрет. К.: ВЦ “Академія”, 2010. 302 с.
12. Ткачук М. Наративні моделі українського письменства. Тернопіль: ТНПУ Медобори, 2007. 464 с.
13. Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики XX ст.: у 4-х кн. К., 1994-1999. Кн. 1–4.

14. Чопик Р. Ессе Номо: Добра звістка від Івана Франка. Львів : Львівське відділення Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, 2001. 232 с. (“Франкознавча серія”. Випуск 3).
15. Штонь Г. Романи Михайла Стельмаха. К.: Наук, думка, 1985. 268 с.
16. Юрій Федькович (1834-1888). Бібліографічний покажчик / Автори-укладачі О.Гаврилюк, Г.Григорець, О.Новак. Чернівці, 2014. 160 с.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Методика української мови / української літератури як наука і навчальна дисципліна. Внесок видатних вітчизняних методистів у розвиток методичної думки. Урахування вікових і індивідуальних можливостей учнів, психологічні особливості навчальної діяльності учнів. Мова і література в школах нового типу. Методи дослідження: теоретичний аналіз літератури; вивчення досвіду роботи школи, цілеспрямовані спостереження за діяльністю учнів, моделювання навчального процесу, різні види експерименту, анкетування, індивідуальні бесіди. Актуальні проблеми сучасної методичної науки.
2. Загальні питання навчання української мови у школі. Українська мова як предмет навчання в школі. Освітнє значення української мови як навчального предмета. Мета і зміст навчання української мови в школі. Види знань, умінь і навичок з української мови. Психологічні і психолінгвістичні основи навчання української мови. Основні нормативні документи, на які спирається методика навчання української мови: Державний стандарт, Концепція навчання української мови, Програми з української мови.
3. Принципи навчання української мови.
4. Засоби навчання української мови. Підручник як провідний засіб навчання. Особливості чинних підручників з української мови. Реалізація в підручнику принципів і цілей навчання. Засоби унаочнення, їх види. Технічні засоби у навчанні мови. Комп'ютер як засіб оптимізації навчального процесу. Інші засоби навчання. Обладнання шкільного кабінету української мови.
5. Моделювання уроку української мови / української літератури як організаційної форми навчальної діяльності. Компоненти навчальної діяльності на уроках української мови і літератури. Функції навчальних завдань на уроках української мови та шляхи їх реалізації. Види завдань. Роль дидактичного матеріалу в реалізації функцій навчальних завдань. Текст як засіб органічного поєднання культурологічного, комунікативного, лінгвістичного і діяльнісного компонентів змісту уроку української мови. Програмовані та проблемно-програмовані завдання. Структура уроку. Проблема структури уроку в науково-методичній літературі. Варіантність структури уроку. Структура і тип уроку. Інтегровані уроки, їх значення. Залежності і закономірності, властиві уроку як структурному утворенню.
6. Методи навчання української мови (інформаційно-рецептивний, спонукально-репродуктивний, стимульовально-пошуковий, спонукально-пошуковий). Активні методи навчання. Інноваційні методи навчання. Інтерактивні методи та ін.
7. Організація перевірки знань учнів та умінь і навичок з української мови. Види і способи перевірки знань, умінь і навичок учнів. Тестування у процесі вивчення української мови.
8. Понятійна та операційна основа роботи над формуванням мовленнєвих умінь. Монологічне і діалогічне мовлення. Текст, його структура. Комунікативна спрямованість тексту. Види зв'язку між складовими частинами тексту, мовні засоби вираження міжфразового зв'язку. Типові помилки у побудові текстів. Типи мовлення. Структурні і мовні особливості кожного типу висловлювання. Поєднання різних типів мовлення у структурі текстів. Стили мовлення. Функції висловлювань. Функціональні стилі. Жанри різних стилів мовлення. Засоби створення стильового колориту тексту. Нейтральні і стилістично забарвлені мовні засоби.
9. Переказ у системі роботи над формуванням мовленнєвих умінь. Значення переказу як виду роботи. Добір текстів до переказу. Види переказів, значення і особливості

- проведення кожного з них. Підготовка до переказу. Лінгвістичний аналіз тексту під час підготовки докладного переказу.
10. Твір як вид роботи над формуванням мовленнєвих умінь. Значення твору як виду роботи. Види творів. Взаємозв'язок переказів і творів у системі формування мовленнєвих умінь. Підготовка до твору. Робота над змістом мовлення. Робота над планом. Робота над мовним оформленням твору.
 11. Українська мова в школах нового типу
 12. Методика вивчення розділу фонетика, орфоєпія, графіка й орфографія.
 13. Методика вивчення лексикології і фразеології.
 14. Методика вивчення будови слова й словотворення.
 15. Методика вивчення частин мови.
 16. Методика вивчення орфографії.
 17. Методика вивчення синтаксису та пунктуації.
 18. Методика вивчення стилістики.
 19. Позакласна робота з української мови та літератури.
 20. Учитель-словесник та його професійні якості
 21. Аналіз підручників з української мови та літератури.
 22. Аналіз програми з української мови та літератури.
 23. Особливості вивчення біографії письменника.
 24. Завдання з літератури як спосіб управління навчальною діяльністю.
 25. Основні методи та прийоми викладання літератури, типи завдань з літератури
 26. Проблеми вивчення біографії письменника.
Шляхи аналізу літературного твору.
 27. Основні форми роботи при вивченні епічних творів.
 28. Основні форми роботи при вивченні лірики у школі.
 29. Специфіка вивчення драматичних творів. Основні форми роботи.
 30. Розвиток усного і писемного мовлення учнів у процесі вивчення літератури.
 31. Окресліть міжпредметні зв'язки на уроках української літератури.
 32. Окресліть завдання шкільної літературної освіти.
 33. Розкрийте типи шкільного аналізу художнього твору.
 34. Розкрийте особливості вивчення драматичних творів на уроках української літератури.
 35. Розкрийте специфіку вивчення фольклорних творів на уроках української літератури.
 36. Окресліть джерела вивчення біографії письменника на уроках літератури.
 37. Методика вивчення літератури рідного краю.
 38. Роль позакласної роботи з літератури в літературно-естетичному розвитку школярів.
 39. Проблема літературного «оглухнення» молоді. Як уникнути збайдужіння до художнього слова?
 40. Жанрова природа твору і методика його вивчення в школі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баландіна Н. Ф. Українська мова. Розвиток ситуативного мовлення : 7-9 кл. : навч. посібн. Харків, 2010, 272 с.
2. Біляєв О. Зміст уроку мови. Українська мова і література в школі. 2003. № 4. С. 2–6.
3. Біляєв О. Лінгводидактика рідної мови : навч.-метод. Посібник. Київ, Генеза, 2005. 180 с.
4. Біляєв О. Методика мови як наука. Дивослово. 2002. №11. С. 20–24, 49–50.
5. Бондар С. П. Методи навчання. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. С. 492–494.

6. Бровко О. О., Горошкіна О. М., Нікітіна А. В., Порохня Л. В., Шестопалова Т. П. Позакласна робота з української мови і літератури: олімпіади, науково-дослідницька робота. Луганськ, 2005.
7. Голуб Н. Б. Метод проектів на уроці української мови в школі. Українська мова і література в школі. 2013. № 8. С. 15–19.
8. Голуб Н. Б. Робота з текстами на уроках української мови у процесі вивчення синтаксису й пунктуації у 8–9 класах. Українська мова і література в школі. 2017. № 1. С. 2–8.
9. Голуб Н. Б. Ситуаційний метод на уроках української мови в школі. Українська мова і література в школі. 2013. № 7. С. 18–23.
10. Голуб Н. Б., Галаєвська Л. В. Навчання синтаксису на уроках української мови у 8–9 класах : метод. посібник. К. : ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018. 128 с.
11. Горошкіна О. Підручник як засіб формування соціокультурної компетенції учнів. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. 2010. № 22. Ч. II. С. 183–189.
12. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Дивослово. 2004. № 3. С. 76 – 81.
13. Дика Н. М., Огарь Ю. В. Засвоєння лінгвістичних понять учнями ЗНЗ під час вивчення синтаксису. Молодий вчений. 2014. № 9. С. 111—114.
14. Дика Н. Робота над граматичними (морфологічними) помилками. Дивослово. 2002. № 12. С. 30-33.
15. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії. Київ: Ленвіт, 2000. 272 с.
16. Караман С. Тихоша В. Технологія створення підручників і посібників для поглибленого вивчення української мови в гімназії.. Дивослово. Київ, Преса України, 2001. №4. С. 36–38;
17. Когут О. І. Інноваційні технології навчання української мови і літератури. Тернопіль : Астон, 2005. 204 с.
18. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету. Львів, 2018. 202 с.
19. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Друге видання, виправлене і доповнене. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. 306 с.
20. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Українська лінгводидактика в іменах : словник-довідник. Львів, 2011. 237 с.
21. Кращі позакласні заходи. Учителю року. Упор. Є. І. Наumenко, О. М. Чхайло. Х.: Вид. група «Основа», 2006.
22. Кульбабська О. В., Кардашук О. В. Крок у професію. Методика викладання української мови : навч. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2017. 256 с.
23. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика. Житомир : Вид-во ЖЖДУ ім. І. Франка, 2011. 420 с.
24. Кучерук О. А. Методи навчання української мови в загальноосвітній школі: словник-довідник. Житомир : Рута, 2010. 186 с.
25. Куцевол О.М. Методика викладання української літератури: Креативно-інноваційна технологія. Навчальний посібник. Харків, 2009. 464 с.
26. Наумчук М. М., Лушпинська Л. П. Словник-довідник основних термінів і понять з методики української мови: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2003.
27. Нестандартні уроки в школі та їх аналіз : навч.- метод. посібник. За ред. Н. М. Островецької. Київ : Видавництво Харитоненка, 2003. 152 с.

28. Омельчук С. А. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: [монографія]. К. : Генеза, 2014. 368 с.
29. Освітні технології: навч.-метод. посіб. За загал. ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. 256 с.
30. Пасічник Є.А. Методика викладання літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник.К.: Ленвіт, 2000. 384 с.
31. Пентиліук М., Онукевич Т. Методика навчання української мови у таблицях і схемах: навч. посібн. К. : Ленвіт, 2006. – 134 с.
32. Пентиліук М. І. Окуневич Т. Г. Сучасний урок української мови. Х., 2007.
33. Плиско К. М. Принципи, форми і методи навчання української мови. Харків: Основа, 1995. 240 с.
34. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К. : А.С.К.; 2004. 192 с.
35. Пультер С., Лісовський А. Методика викладання української літератури. Курс лекцій. Тернопіль: «Підручники і посібники», 2004.143 с.
36. Семеног О.М., Базиль Л.О., Дятленко Т.І Практика в системі фахової освіти вчителя-словесника: навчальний посібник. К.: Фенікс, 2008.
37. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика . Упорядн. О. Сидоренко, В. Чуба. К.: Центр інновацій та розвитку, 2001. 256 с.
38. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук К. : Ленвіт, 2015. 320 с.
39. Українська мова. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednya-osvita/navchalni-programi/navchalniprogrami-5-9-klas>
40. Яворська С. Методика навчання української мови: проблеми, теорія, практика. Рідна школа. 2004. № 2. С. 65–68.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
навчальних досягнень студентів IV курсу
першого бакалаврського рівня
спеціальності «Філологія (українська мова та література)»
із комплексного іспиту

«Українська мова і література з елементами методики викладання»

Екзаменаційний білет складається з трьох питань:

- 1 теоретичне питання – з української мови;
- 2 теоретичне питання – з української літератури;
- 3 практичне питання – з методики викладання української мови / української літератури.

**Оцінювання теоретичної підготовки студентів
з української мови та літератури**

1. Відповідаючи на теоретичне питання з української мови, уміщене в екзаменаційному білеті (1 завдання), студент:

- виявляє ґрунтовні знання з української мови та поглиблене розуміння актуальних проблем українського мовознавства – **6 балів**;
- вміє аналізувати різнорівневі мовні одиниці – фонетичного, лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів – **6 балів**;
- вільно оперує фактологічною джерельною базою, мовознавчою термінологією та лінгвометодологією – **6 балів**;
- обґрунтовано, правильно і логічно аналізує мовний матеріал, демонструючи знання з фонетики, лексикології, морфеміки, словотвору, морфології, синтаксису та пунктуації української мови – **6 балів**;
- репрезентує вміння порівнювати, класифікувати, узагальнювати й робити висновки з того чи того мовознавчого питання – **4 бали**;
- наводить влучні приклади до базових лінгвістичних понять, знає відомих українських учених, називає праці та навчально-методичні посібники вітчизняних лінгвістів – **2 бали**.

Максимальний бал за 1 теоретичне питання – 30 балів

2. Відповідаючи на теоретичне питання з української літератури, уміщене в екзаменаційному білеті (2 завдання), студент:

- виявляє ґрунтовні знання про особливості функціонування української літератури в різні історичні періоди, усебічно аналізує наукові концепції авторитетних літературознавців щодо проблем розвитку української літератури загалом – **6 балів**;
- уміє аналізувати творчі долі письменників, особливості їх індивідуального стилю, змісту та проблематики основних художніх творів української літератури – **6 балів**;
- правильно і логічно пояснює своєрідність відображення навколишньої дійсності та внутрішнього світу людини в художній практиці письменників, зокрема – письменників-шістдесятників (вісімдесятників, дев'яностників) – **6 балів**;
- вільно оперує системою знань з історії розвитку українського літературного процесу; аналізує твір з урахуванням його своєрідності, користується літературно-критичною термінологією – **6 балів**;
- репрезентує вміння порівнювати, класифікувати, узагальнювати й робити висновки з того чи того літературознавчого питання – **4 бали**;

- знає основні тенденції розвитку поетичних, прозових та драматичних жанрів; називає праці та навчально-методичні посібники вітчизняних українських літературознавців – **2 бали**.

Максимальний бал за 2 теоретичне питання – 30 балів

Оцінювання практичних умінь і навичок студентів з методики викладання

3. Виконуючи практичне (3) завдання екзаменаційного білета, студент:

- виявляє глибокі знання педагогічної або методичної проблеми, пропонує практичні шляхи її розв'язання у процесі вивчення конкретної теми з української мови та літератури в ЗЗСО – **8 балів**;
- обґрунтовує моделювання педагогічної діяльності, презентуючи фрагмент уроку або розв'язуючи методичну задачу, демонструє ґрунтовні знання змісту і структури чинних Програм з української мови та літератури для ЗЗСО – **8 балів**;
- обирає та мотивує аспект вивчення запропонованої теми, розрізняє та застосовує на практиці методи навчання мови та літератури, ураховуючи конкретні умови вивчення програмного матеріалу – **6 балів**;
- чітко визначає лінгвістичні явища та наводить їх класифікації; знає життєвий і творчий шлях письменника, ідейно-тематичну специфіку його творів, систему образів – **8 балів**;
- наводить влучні приклади та аргументи, ілюструє відповідь прикладами-спостереженнями, почерпнутими під час педагогічної практики – **5 балів**;
- уміє встановлювати міжпредметні зв'язки у фрагменті уроку; мовленнєве оформлення відповіді є стилістично й граматично правильним – **5 балів**.

Максимальний бал за 3 питання – 40 балів.